

בית המדרש לציונות - המכון לאסטרטגיה ציונית

עשרה קבין של יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו

עשרה קבין של ייסורים ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו

עשרה קבין של תורה ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו

עמד לו החסיד בראש הגג והביט על ירושלים מכל צדדיה, פעמים מצד מזרח ופעמים מצד מערב ופעמים מצד דרום ופעמים מצד צפון וכן חוזר חלילה והיה מרחש בשפתיו ירושלים ירושלים. כך עמד כמה שעמד עד שהרגיש ששעת פטירתו ממשמשת ובאה. רמז לו לנער והורידו למטה. ורד ופשט את בגדי הבד וחליץ את נעליו נעלי הבד שעשתה לו אשתו ליום הכיפורים ועלה על מטתו ורחץ ידיו במים והכין עצמו לקראת מיתתו.

זכרה ירושלים כל צערו של החסיד ועמדה תמיהה, מה ראה החסיד שביקש שיאריכו לו שעה אחת בעולם הזה שלא ניתן העולם הזה אלא לצער. ולא עוד אלא שטרח וטיפס על גג ועלה על ראש הגג כדי לראות את ירושלים. והרי כל הטובות שממתינות לו לעולם הבא הן פי אלף אלפי אלפים ורבי רבבות מרובות פי כמה וכמה ממה שניתן ליהנות מעולם הזה וירושלים של מטה כנגד ירושלים של מעלה אינה אפילו כאות קטנה שכותבין לתינוקות ללמדם ספר כנגד ספר תורה. לקחו להם לב ושאלו אותו.

אמר להם החסיד, אחי הזמן קצר והדרך רחוקה אבל אומר לכם, שאלתכם היא תשובתי, קודם פטירתי מן העולם ביקשתי לראות את ירושלים, שירושלים של מעלה בנויה לפי דוגמא של מטה. כמו שישראל בונים למטה כך בונים שם למעלה. כיוצא בזה ערכה, כפי שישראל מרחיבים את ירושלים למטה כך מרחיבים שם את ירושלים של מעלה. ועוד אומר לכם, כמידת פסיעותיו של אדם בעולם הזה בירושלים של מטה כך נותנים לו בירושלים של מעלה.

ש"י עגנון, לפנים מן החומה

כוס ראשונה של בירה נשתה לכבוד הישגיו היוג הראשון במלחמה
- תקיפת סדנת התצופה של חילוף האויר במצריים, סוכיה, ירדן
וציראק ב"מבצע מוקד", ומחרוזת רצועת צלה.

הכמיהה לציון

על נהרות בבל שם ישבנו, גם בכינו בזכרנו את-ציון.
על ערבים בתוכה תלינו כנרותינו.
כי שם שאלונו שובינו דברי-שיר ותוללינו שמחה, שירו לנו משיר ציון.
איך נשיר את שיר הי על אדמת נכר.
אם אשכחך ירושלים תשכח מיני.
תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.
זכר הי לבני אדום את יום ירושלים, האמרים ערו ערו עד היסוד בה.

(תהילים, קל"ז)

עם-ישראל... עמד איתן בפני סערות העולם משך אלפיים שנה – ומכל קצווי תבל, מקום אך שמה הטילוהו נחשולי המאורעות, נשא תמיד, ונושא עוד כיום הזה, את עיניו לעבר ירושלים. מתוך אינסטינקט הגזע הנאמן, המרגיש נכוחה בתפקידו התרבותי-היסטורי להביא אחדות ואחוה לעולם ולבני האדם בשם ריבון כל העולמים, הוא האחד הוא הכל, השכיל העם הזה לצרור את לאומיותו בצרור דתו, משמרת לפניו ממשמרת, ולקשר את שתיהן קשר לא ינתק בארץ האבות אשר נועדה לו לעולם ועד. שום אומה מאומות העולם של הזמן החדש, הנלחמות על מולדתן, לא תוכל למנוע מעם ישראל את ארץ מולדתו שלו בלי אשר תגיע מתוך כך לידי סתירה פנימית מסוכנת, שיש בה כדי לסכסך את דרכה ולהביאה לידי מיתה מוסרית בידי עצמה. ... רעיון אחד שב וניצב חי לנגדי, אם כי סבור הייתי כי כבר החנקתיו בלבי לעד: הלא הוא הרעיון על לאומיות, על אחדות שאין להפרידה ממורשת אבותי, מארץ הקודש ומעיר הנצחים, ממקום לידתה של האמונה באחדות החיים האלוהית ומברית האחוה העתידה להיכרת בין כל בני האדם.
(משה הס, רומי וירושלים: וכתבים יהודיים אחרים, 'רומי וירושלים', 1862, 25 - 26)

שיר החסידה

מחבר: חיים אידיסיס

חֲסִידָה חֲסִידָה אֲדַמֶּת מְקוֹר
הָאֵם יְרוּשָׁלַיִם
אוֹתָנוּ עוֹד תִּזְכֹּר

חֲסִידָה חֲסִידָה לְבַנֵּת כָּנָף
בְּשָׂרֵי בְּשָׁלוֹם הָעִיר
בְּשָׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם

עֶפְהָ חֲסִידָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
כְּנָפִים מְנִיפָה מְעַל הַנִּילוֹס
אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה
מֵעֵבֶר לְהָרִים שֵׁם בֵּית יִשְׂרָאֵל
יוֹשְׁבֵימָּה וּמִצְפֵּימָּה

חֲסִידָה חֲסִידָה צְחוּרֶת צִנּוֹר
מָה רָאוּ עֵינֶיךָ
שִׁירֵי לִי סְפוּר

מדוע מופיעה החסידה בשיר? החסידות סימלו אצל יהודי אתיופיה את הגעגועים לירושלים ולארץ ישראל, וזאת משום שהחסידות, במהלך נדודיהן, עוברות באתיופיה וממשיכות משם לישראל, ולמעשה – מקיימות את המסע מאתיופיה לארץ ישראל, המסע שעליו חלמו יהודי אתיופיה עד שזכו לעלות למדינת ישראל.

בשיר, מתואר מסעה של החסידה לארץ ישראל, כשהיא עוברת בדרכה מעל נהר הנילוס. בית ישראל המוזכרים בשיר הם יהודי אתיופיה – ביתא ישראל. עיר האור המוזכרת בשיר היא ירושלים, עיר הקודש. הפסקה האחרונה שמבקשת לבשר בשלום העיר, מזכירה תפילות של יהודי אתיופיה לשלומה של ירושלים.

שׁוֹתֶקֶת חֲסִידָה אֵינָה פּוֹצֵה מְקוֹר
נִשְׁעֶנֶת עַל רִגְלָהּ וְעוֹד מְעֵט תַּחְזֹר
תִּנְיָף כְּנָף גְּדוּלָה
בְּדֶרֶךְ אֶל הַקָּר בְּדֶרֶךְ תַּעֲצֹר
בְּצִיּוֹן עִיר הָאוֹר

אֵל הַצְפוֹר / חיים נחמן ביאליק

שְׁלוֹם רַב שׁוֹבֵד, צְפֹרָה נְחֻמְדָּת,

מֵאַרְצוֹת הַחַיִּים אֶל-חִלוּנִי -

אֵל קוֹלֶךָ כִּי עָרַב מֵה-נִפְשֵׁי כְּלֶתָה

בְּחֶרֶף בְּעֶזְבְּךָ מְעוֹנִי.

זְמִירִי, סִפְרִי, צְפוֹרִי הִיקְרָה,

מֵאַרְץ מְרַחֲקִים נִפְלְאוֹת,

הַגִּם שָׁם בְּאַרְץ הַחֲמָה, הִזְפָּה,

תַּרְבִּינָה הִרְעוֹת, הַתְּלָאוֹת?

הַתְּשֹׂאִי לִי שְׁלוֹם מֵאַחִי בְּצִיּוֹן,

מֵאַחִי הֶרְחוֹקִים הַקְּרוֹבִים?

הוּא מֵאַשְׁרִים! הִזְדַּעוּ גְדַעַ

כִּי אֶסְבֵּל, הוּא אֶסְבֵּל מִכְּאוֹבִים?

הִזְדַּעוּ גְדַעַ מֵה רַבּוֹ פֹּה שְׁטָנִי,

מֵה רַבִּים, הוּא רַבִּים לִי קָמִים?

זְמִירִי, צְפוֹרִי, נִפְלְאוֹת מֵאַרְץ,

הָאֵבִיב בָּהּ יִנְוָה עוֹלָמִים.

הַתְּשֹׂאִי לִי שְׁלוֹם מִזְמֶרֶת הָאֶרֶץ,

מֵעַמֶּק, מִגִּיא, מֵרֵאשׁ הַרִים?

הַרְחֵם, הַנְּחַם אֱלוֹהֵ אֶת-צִיּוֹן,

אִם עוֹדָה עֲזוּבָה לַקְּבָרִים?

וְעַמֶּק הַשָּׂרוֹן וְגִבְעַת הַלְּבוֹנָה -

הִיתָנוּ אֶת-מֶרֶם, אֶת-נֶרְדָּם?

הַהִקִּיץ מִשְׁנֵתוֹ הַשָּׁב בְּיַעֲרִים,

הַלְּבָנוֹן הִזְשׁוּ, הַנֶּרְדָּם?

הִירַד כְּפִנְיָנִים הִטֵּל עַל הַר חֶרְמוֹן,

אִם יִרַד וַיִּפֵּל כְּדָמְעוֹת?

וּמֵה-שְׁלוֹם הִירָדוֹן וּמִיָּמִיו הַבְּהִירִים?

וּשְׁלוֹם כָּל-הַהָרִים, הַגִּבְעוֹת?

הַסָּר מֵעֲלֵיהֶם הַעֲנֵן הַכָּבֵד,

הַפֶּרֶשׁ עֲלֻטָּה, צִלְמוֹתֵי? -

זְמִירִי, צְפוֹרִי, עַל-אַרְץ בָּהּ מִצְאוֹ

אַבוֹתַי הַחַיִּים, הַמְּנוּתִ!

אֵךְ לֹא בָכִי וּדְמָעוֹת לִי גִהָה יִיטִיבוּ,

לֹא אֱלֹהֵ יִרְפְּאוּ מִכְּתִי;

כָּבֵד עֵינַי עֲשֵׂשׁוּ, מִלְּאֵתִי נֹאד דְּמָעוֹת,

כָּבֵד הַכְּתָה כְּעֵשֶׁב לִבְתִּי;

הָאִם-עוֹד לֹא-נִבְלוּ הַפְּרָחִים שְׁתֵּלְתִּי

כְּאַשֶׁר נִבְלְתִי אֲנִכִּי?

אַזְכָּרָה יָמִים כְּמוֹהֶם פְּרַחְתִּי,

אֵךְ עֲתָה זְקִנְתִּי, סָר כָּחִי.

כָּבֵד כְּלוֹ הַדְּמָעוֹת, כָּבֵד כְּלוֹ הַקְּצִים -

וְלֹא הַקִּיץ הַקָּץ עַל-יְגוֹנִי,

שְׁלוֹם רַב שׁוֹבֵד, צְפוֹרִי הִיקְרָה,

צְהִלִי-נָא קוֹלֶךָ וְרָנִי!

סִפְרִי, צְפוֹרִי, סוֹד שִׁיחַ כָּל-שִׁיחַ,

וּמֵה-לֶךְ טְרַפִּיָּהם לְחֹשׁוּ?

הַבְּשָׂרוֹ נַחוּמִים אִם-קוֹו לְיָמִים,

פְּרִימוֹ כְּלִבְנוֹן יִרְעִשׁוּ?

ניסן, תרנ"א (1891).

וְאַחִי הַעֲבָדִים, הַזְרָעִים בְּדָמְעָה -

הַקְּצָרוּ בְּרִנָּה הַעֲמָרִי? -

מִי יִתֵּן-לִי אֲבֵר וְעַפְתִּי אֶל-אַרְץ

בָּהּ יִנָּץ הַשֶּׁקֶד, הַתְּזָמֵר!

וְאַנִּי מֵה אֶסְפֵּר לְךָ, צְפוֹר נְחֻמְדָּה,

מִפִּי מֵה-תִּקְוִי לְשִׁמְעַ?

מִכְּנֶף אֶרֶץ קָרָה לֹא-זְמִירוֹת תִּשְׁמָעִי,

רַק קִינִים, רַק הִגָּה וְנִה.

הָאֶסְפֵּר הַתְּלָאוֹת, שֶׁכָּבֵד הוּן בְּאַרְצוֹת

הַחַיִּים נִשְׁמָעוֹת, מוֹדְעוֹת? -

הוּא, מִסְפֵּר מִי יִמְנָה לְצָרוֹת הַעֲבָרוֹת,

לְצָרוֹת מִתְּרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת?

נוֹדִי, צְפוֹרִי, אֶל-הַרְדָּ, מִדְּבַרְדָּ!

אַשְׁרֵתִּי, כִּי עֲזַבְתִּי אֶת-אֱהֵלִי;

לוֹ עָמִי שְׁכַנְתִּי, אִזְ גַּם-אֶתִּי, כְּנֶף רִנְנִים,

בְּכִיתִי, מֵר בְּכִיתִי לְגוֹרְלִי.

המחשבות הללו, שהיו רוויות בצלילי המנגינות העבריות, הבהירו לפתע לפרידריך את המשמעות של בית המקדש. בימי קדם, בתקופת מלכות שלמה, בית המקדש המעוטר בזהב ובאבנים יקרות היה סמל לעוצמה ולגאווה של עם ישראל. ... אבל לא על מבנה נראה לעין ונתפש בחושים, מפואר ככל שיהיה, שפכו היהודים דמעות במשך אלף ושמונה מאות שנים. לא על חורבות המבנה ההרוס בכו. בכי כזה לא היה אלא שטות. לא ולא; הם נאנחו על מה שהיה נסתר מן העין, אבל בא לידי ביטוי באבני בית המקדש. את הדבר הנסתר הזה פרידריך חש בבית המקדש שנבנה מחדש בירושלים. לבו התרחב והתמלא יראה. במקום הזה עומדים בני עמו העתיק של אלוהים ששבו לארצם, ונושאים את עיניהם אל הנסתר. הם עומדים כאן כפי שעמדו אבותיהם בימים עברו על הר המוריה. היהודים התפללו בדבקות... בכל קצוות תבל... אלוהים הבלתי נראה, שכבודו מלא עולם, היה קרוב אליהם או רחוק מהם באותה מידה בכל אתר ואתר - ולמרות זאת קם המקדש במקום הזה. מדוע? משום שרק פה עם ישראל היה עם חופשי. רק פה היה מסוגל לפעול למען המטרות האנושיות הנעלות ביותר. בעבר, נבעה תחושת האחדות של בני העם הזה מרדיפות, מדיכוי ומחיים בגיטו. מאוחר יותר, כאשר עמי התרבות העניקו להם שוויון זכויות, הם ידעו חופש. בגטו, היו היהודים חסרי כבוד, חסרי זכויות וחסרי מגן; כשעזבו אותו, הפסיקו להיות יהודים. שני הדברים היו חייבים להתקיים יחד: החופש ותחושת האחדות. רק כאשר זה קרה, ניתנה להם הזכות להקים את בית האלוהים הבלתי נראה, הכל יכול. הילדים מדמים לעצמם את האלוהים אחרת מן החכמים, אבל הוא קיים בכל מקום ביקום כהתגלמות השאיפה אל הטוב.

(בנימין זאב הרצל, אלטנוילנד : רומן , 196)

המסע לארץ ישראל שלמה גרוניך ומקהלת שבא

לחן: שלמה גרוניך,
מילים: חיים אידיסיס

הירח משגיח מעל
על גבי שק האוכל הדל
המדבר מתחתי, אין סופו לפני
ואמי מבטיחה לאחי הקטנים

ובלילה תקפו שודדים
בסכין גם בחרב חדה
במדבר דם אמי, הירח עדי
ואני מבטיחה לאחי הקטנים

עוד מעט, עוד קצת
להרים רגלים
מאמץ אחרון
לפני ירושלים

עוד מעט, עוד קצת
יתגשם החלום
עוד מעט נגיע
לארץ ישראל

אור ירח החזק מעמד
שק האוכל שלנו אבד
המדבר לא נגמר, יללות של תנים
ואמי מרגיעה את אחי הקטנים

בירח דמותה של אמי
מביטה בי, אמא על תיעלמי
לו הייתה לצידי
היא הייתה יכולה
לשכנע אותם שאני יהודי

עוד מעט, עוד קצת
בקרוב נגאל
לא נפסיק ללכת
לארץ ישראל

עוד מעט, עוד קצת
להרים רגלים
מאמץ אחרון
לפני ירושלים

כוס שניה של בירה נשתה לכבוד הישעי היום השני
מאלחמה - מחרוזת חבלי בנימין ומנשה.

שיבת ציון

כה אמר ה' צבאות, קנאתי לציון קנאה גדולה; וחמקה גדולה, קנאתי לה... שבתאי אל-ציון, ושכנתי בתוך ירושלים; ונקראה ירושלים עיר האמת, והר ה' צבאות הר הקדוש... עד ישבו זקנים וזקנות, ברחבות ירושלים; ואיש משענתו בידו, מרב ימים. ורחבות העיר ימלאו, ילדים וילדות, משחקים, ברחבתיה.

...כה אמר ה' צבאות, הנני מושיע את-עמי מארץ מזרח, ומארץ, מבוא השמש. והבאתי אתם, ושכנו בתוך ירושלים; והיו-לי לעם, ואני אהיה להם לאלהים--באמת, ובצדקה... אלה הדברים, אשר תעשו: דברו אמת, איש את-רעהו--אמת ומשפט שלום, שפטו בשעריכם. ואיש את-רעת רעהו, אל-תחשבו בלבבכם, ושבעת שקר, אל-תאמרו: כי את-כל-אלה אשר שגאתי, נאם-ה'.
זכריה פרק ח'

ממנהגי יהודי מרוקו / שלום זרד

לו רק יכולנו לראות את ארץ ישראל כמו משה רבנו מהר נבו. כך סיפרו לי הורי על כמיהתם לארץ ישראל, לעלות לארץ הקודש ועל אחת כמה וכמה לירושלים. ירושלים, ירושלים, היינו כחולמים.
נכון! צעיר הייתי מלזכור היום את התנהגות ואורח החיים של הוריי ובני משפחתי. עם התבררותי (בארץ) לא עבר יום שלא שמעתי את אבי דוד ואת אמי תמר (תמו) עליהם השלום על החיים במרוקו ובעיקר על התיאורים, הדמיונות והחלומות את הארץ בכלל ואת ירושלים בפרט. לעלות לישראל? לא פעם שאלתי. מבטי תמיהה אליי, כאילו אומר: "ההוזה אתה?". אנחנו, בעודנו בחיים נעלה לישראל?"
לא היית מחשבה כזאת. חלומות על הארץ התמקדו בירושלים ועוד מספר שנלמדו מהמקרא כמו בית לחם שם קבורה רחל אימנו וכמו חברון עיר האבות. אבל בעיקר הכיסופים, היו לירושלים. הדמיונות הפליגו עד כדי כך שאת ירושלים הם קראו כעיר שנוטפת חלב ודבש. עיר שהשמש בה לא שוקעת לעולם.
סימני זיכרון איך לא לשכוח ולחשוב על ירושלים, עיר הקודש, יום, יום שעה, שעה היו רבים. שניים מהם זכורים לי עד היום מסיפורי אבי.
הראשון היה צריך לחזור על המשפט "אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני, תידבק לשוני לחיכי." את המשפט יש לשנן כל הזמן ביום ובלילה ובכל רגע.
השני להשאיר בכניסה לכל בית יהודי צלקת כלשהי מעל המשקוף (אי השלמת בנייה) וזאת מתוך מחשבה שלא יכול להיות שהבית שלי יהיה שלם כל עוד בית האלוהים בירושלים חרב.
בכל שבת, דמיינו את ירושלים על פי הפרשה וההפטרה שהנחו את הדו-שיח באותה שבת וכך המשיך כל השבוע עד לשבת הבאה שהנושא התחלף בהתאם לפרשה ולהפטרה.
שיא הגעגועים היו החגים ובפרט חגי העלייה לרגל. זמן רב לפני כל חג כבר הייתה תחושה באוויר של בוא החג. כל חג וצבעיו. כל חג בישוליו וריחותיו. כל חג וההכנות המאפיינות אותו.
כה עזים היו הכיסופים לארץ הקודש ובמיוחד לירושלים עד כדי כך שהיו הוגים רעיונות שונים שהפכו עם הזמן למנהגים ולו רק לחוש או לנסות לממש ולו בחלקיק את הכתוב במקרא. וכך הונהגה עליית הרגל בימי אבות אבותיי.
זקני העדה קבעו, בקצה העיר, במקום יחסית גבוה ושומם את מקום העלייה לרגל. המקום שנקבע היה מרוחק דקות אחדות מהכפר והיו מגיעים אליו רק בימי חול המועד של החגים של העלייה לרגל.

וכך היה: בתפילת שחרית של חול המועד עת הגיעו לברכת הכוהנים היו מפסיקים את התפילה ויוצאים אל אותה נקודה גבוהה שנקבעה ובראשם הכוהנים ושם הייתה מתבצעת ברכת הכוהנים בנוכחות כל יהודי הכפר כולל נשים וילדים ובלבוש חגיגי.

תהילים פרק קכו

שיר המעלות:

בְּשׁוּב ה' אֶת-שִׁיבַת צִיּוֹן הֵייוּ כְּחֻלְמִים.
אִזּוּ יִמְלֵא שְׁחֹק, פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה:
אִזּוּ יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי.
הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵייוּ שְׂמֵחִים.
שׁוֹבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנוּ בְּאִפְקִים בְּנֶגֶב.
הַזְרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ.
הַלֹּדֵךְ יִלְדֵךְ, וּבָכָה נִשְׂא מִשָּׁךְ-הַזָּרַע:
בְּאִ-יבֵא בְרִנָּה נִשְׂא אֲלֻמָּתָיו.

לא פעם שמעתי מאבי אודות המנהג שגם הוא שמע מאבות אבותיו על חילוקי הדעות איך לקרוא לאירוע הזה. היו שרצו לתת שם למקום הגבוה כמו הר ירושלים או הר המוריה או הר השם. או לתת שם כללי לאירוע כמו עלייה לרגל. לבסוף הוחלט שהר השם או כל הר אחר יש רק אחד והוא בירושלים עיר הקודש ועלייה לרגל עולים לבית המקדש בירושלים האחד והיחיד ולכן הוחלט בסופו של דבר לקרוא לאירוע פשוט "ברכת כוהנים". עם קום המדינה נתמלאו תקוות בכל הכפר להגשמת שני חלומות. האחד, לעלות לארץ ישראל והשני, לראות את ירושלים עיר הקודש. ואכן, ב - 1955 עלו הוריי וכל בני משפחתי יחד עם רבים מהכפר לארץ ישראל.

החלום השני התגשם שבועות מספר אחרי מלחמת ששת הימים

וימים ספורים לפני גיוסי לצה"ל (מעוטר בעטרת ניצחון). לקחתי את הוריי לירושלים אל הכותל ואל עיר האבות לבית לחם לקבר רחל ולשכם לקבר יוסף.

בזרענו חזרה אמר לי אבי כי היום הוא חש את גן עדן בעודו בחיים. והמשיך, "אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה."

"מתוך קטסטרופה היסטורית שהחריב טיטוס מלך רומי את ירושלים וגלה ישראל מארצו נולדתי אני באחת מערי הגולה. אבל בכל עת תמיד דומה הייתי עלי כמי שנולד בירושלים. בחלום, בחזון לילה, ראיתי את עצמי עומד עם אחי הלויים בבית המקדש כשאני שר עמהם שירי דוד מלך ישראל. נעימות שכאלה לא שמעה כל אהן מיום שחרבה עירנו והלך עמה בגולה. חושד אני את המלאכים הממונים על היכל השירה שמיִרְאָתם שאשיר בהקיץ מה ששרתי בחלום השכיחוני ביום מה ששרתי בלילה, שאם אחי בני עמי שומעים לא היו יכולים לעמוד בצערם מחמת אותה הטובה שאבדה להם. כדי לפייס אותי על שנטלו ממני לשיר בפה נתנו לי לעשות שירים בכתב."

ש"י עגנון 1966, נאום בטקס קבלת פרס נובל לספרות

"תחית ישראל בתור עם חפשי, החי ברוחו ומתפתח לפי טבעו – אך דרך אחד לה ובלתו אין: לשוב ולהתרכז בארץ האבות, כבשנים קדמוניות, ולהחיות את העם על ידי הארץ ואת הארץ על ידי העם... אנו נושאים עינינו לציון, ורק לציון לבדה, לא בבחירה חפשית, כי אם בהכרח טבעי. מפני שאנו מאמינים באמונה שלמה, כי אך שם, בכח הרגש ההיסטורי, המקשר את העם והארץ, יחזק ויטהר רוחנו ויתעוררו כל כחותינו הפנימיים, עד שנוכל להתגבר על המכשולים העצומים המונחים על דרך מפעל לאומי כזה, שבא להפוך משורש דרכי-חייו והלך-נפשו של עם, אשר נעקר מן האדמה לפני אלפי שנה ואשר הורגל במשך הרבה דורות לשאת עיניו לזרים ולשעבד להם רוחו..."

אחד העם, הבוכים, 1904

אצל ציון / מאיר אריאל

אצל ציון הירקון פינת טרומפלדור
בין הדואר וקולנוע דן
שמים הרבה הרבה לב בצלחת
בשביל מעט מעט כסף קטן
שמים הרבה אהבה בפיתה
בשביל הרבה פחות מרבע זמן
אצל ציון רק חושבים איך להשביע
את רצון הלקוחות
לכן זה תענוג להגיע
רעב צמא באפיסת כוחות
ולפני שאתה מזמין הוא מציע
ולא נותן לך לחכות

אצל ציון תמיד הכל על האש
כל שניה בתפקיד - שלא תתייבש
אצל ציון אני מעיד - תענוג להתייבש

אתה לא מתפלא שאצלו תמיד מלא
חובבי ציון עם חובת ציון
פועלי ציון שמאל פועלי ציון ימין
ציונים כלליים רומנים בוסנוסרביים
טריטוריאליסטים טרוריסטים כבויים
גימלאים שלומעלייכמיסטים
בוגרשוביסטים בן-יהודאים גאים
ואפילו נס ציונאים

כולם אצל ציון בשביל כולם על האש
ואף אחד אצל ציון לא מתייבש
ואף אחד אצל ציון לא מתבייש

והיית חושב שאצל ציון
זה מעוז של תימנים
כי רק לשמעון החבני נותן ציון
להכנס לפני ולפנים
אך כשמישהו צועק למישהי שבי לי
יודעים טוב מי שולט בעניינים

אצל ציון תמיד הכל על האש
כל שניה בתפקיד - שלא תתייבש
אצל ציון אני מעיד - תענוג להתייבש
כי אף אחד לא מתייבש
ואף אחד לא מתבייש.

ציון / יונתן רזאל

כי מציון תצא האהבה.
יפה, זכורה, נעימה,
כמו שחיכינו לה אלפיים שנה,
בארץ רחוקה.

כי מציון תצא ההבנה.
שלמה, סגורה, נעימה,
כמו ששמענו אותה בפעם הראשונה,
בארץ רחוקה.

מספרת על השקט, על האדם,
לוקחת אל כל המקומות הטובים שבעולם.
לוקחת אותי, אותך, ובכלל...

כי מהאדם יוצא דבר אלוקים.
מוכר, שלם, מבפנים,
כמו ששמענו אותו בפעם הראשונה,
בארץ רחוקה.

כי מציון נצא אל העולם.
יפים, מחוזקים, ביחד,
כמו שעמדנו שם בפעם הראשונה,
בארץ רחוקה.

ונדע אז כולנו את הדרך חזרה,
נשמח ונבין שכל זה קרה.
יהי ערב יהי בוקר יום השביעי...

כי מציון תצא האהבה.
יפה, זכורה, נעימה,
כמו שחיכינו לה אלפיים שנה,
בארץ רחוקה.

מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, הללויה.
הללויה.

נריט כוס פּײַסית פֿײַ בירײַ לִכְבוֹד הַיּוֹסֵף הַמַּלְחָמָה הַיּוֹסֵף פֿײַסִי-
אַ שְׁכּוּר שֶׁכֵּט וִירִחוֹ,
על אַצײוֹן
וְאַ אִיחּוּדָה פֿײַ אִיר הַנֶּחֱחֵח - הַיּוֹסֵף פֿײַסִי.

על הניצחון ושלמות ציון

משל התנ"ך/נעמי שמר, 1977.

כל העניין התחיל כשהקונגרס הציוני הראשון החליט לחדש את קריאת התנ"ך בארץ ישראל בקול רם ובעברית. עד אז נהגו לקרוא את התנ"ך רק בגולה, בעברית אומנם, שלא לדבר על שבעים אומות שקראו בו.

צרות קטנות היו מנת חלקנו מן ההתחלה, אבל כשהחלטה היהודית קיבלה אישור בריטי ב-1917, גברה התנגדותם של השכנים וזו הייתה ראשית הסכסוך.

בכ"ט בנובמבר 1947, כשהאוי"ם הרשה לנו לקרוא בקול את כל ספר בראשית - יצאנו לחגוג ברחובות. השכנים, לעומת זאת, הכריזו על יום אבל ועל פלישה. בסוף מלחמת העצמאות כבר היו בידינו חמישה חומשי תורה, ומאז אנחנו חיים במצור ובדרגה זו או אחרת של אי נחת, בין מלחמה אפשרית למלחמה מתלקחת. במלחמת ששת הימים נכבשו בידי צה"ל כמה ספרים נוספים (עד סוף נביאים ראשונים, נגיד) - והעניינים הידרדרו בצורה יוצאת מן הכלל. קודם כל, ממשלת ישראל העמידה את נביאים ראשונים למכירה פומבית, בשיטת "פרקים תמורת שלום", וכיוון שאיש לא קפץ על המציאה - הוחלט להקפיא בינתיים את נביאים ראשונים, כך שאין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד.

מצב מוזר זה יצר מחלוקת חריפה בעם הספר עצמו. מחנה אחד התעקש לקרוא לנביאים ראשונים בשמם - יהושוע, שמואל וכיו" - ואילו המחנה השני קרא להם רק "הפרקים המוחזקים" - סגולה כנגד עין רעה.

את הטעות המצערת ביותר עשו דווקא האנשים הנאמנים ביותר, שהקימו "תנועה למען התנ"ך השלם", כשכל כוונתם לספרים שכבר בידינו. דהיינו, פחות ממחצית התנ"ך, כך קנו לעצמם, בחינם, שם של מיליטנטים ושוחרי ריב, והשאירו את כתר השפיות והתבונה למחנה השני.

גם אצל השכנים היו התפתחויות. הם הקימו את חל"ס (חזית לשחרור ספר הספרים), והחלו מוחים על הגזלה בפני שבעים האומות. דבריהם הנרגשים ומעשיהם השקולים נתקבלו כמובן בהבנה ואיש לא טען כנגדם שהם נצמדים למיתוסים רומנטיים ולמיסטיקות עדינות. גם הורשה להם לדבר בפה מלא על "ספר הספרים" בעוד שאצלנו המשיכו לקרוא לזה בצורה מאוד מפוכחת "הניירות האלה", או פשוט "הקלף".

לכסיקון כפול זה היה נקוט, אגב, לכל אורך הקו: האויב דיבר על "מולדת" - ואילו אנו על טריטוריה: רגשותיהם היו "לאומיים" ואילו אנו "לאומניים" ומעלה. להם היו "זכויות" ולנו "אינטרסים": ובצדק, כי הם הרי פעלו מתוך מניעים טהורים ונעלים, ואילו אנחנו - מתוך תיאבון אימפריאליסטי בהמי.

אלה הם פני הדברים כרגע, ועל רקע זה יש להבין כל מיני הצהרות אקטואליות, כמו "שר האופים מוכן לחזור לגבולות החומש" או "שר המשקים מסתפק בספר בראשית" וסיסמאות פופולאריות כגון "שמואל אי תמורת אהבתכם". ניתן לומר שזהו מצב סטאטי ונעדר הפתעות, אבל כל מי שאוזנו כרויה יתקרב נא בלילה לארון הספרים וישמע את התנ"ך מתפקע מצחוק, כמו שרק הלב האמיתי של הסכסוך יכול להתפקע.

הגדה המערבית - "ארץ בעילום שם" / נתן אלתרמן. 23.6.67.

הדיונים הרווחים כיום בציבורנו בענין "עתידה של הגדה המערבית" - ואני מתכוון כאן לדיון הציבורי ולא לעמדת הממשלה שהחליטה, בצדק, להימנע בינתיים מהכרזות בענין זה - הולכים ולובשים גוון משונה. גוון זה עיקרו בכך שאנו דנים בענינו של שטח זה כמעט רק מצד המעמסה ש"החזקתו" עשויה להטיל עלינו. גישה זו, הרואה קודם-כל לא את חבל-הארץ הזה עצמו, ומשמעותו ההיסטורית לגבינו, אלא את הבעיה הכרוכה בו, מחמת האוכלוסיה הערבית שהוא עשוי להוסיף על המיעוט הערבי במדינה - גישה זו היא הקובעת גם את רוב הפתרונות המוצעים לציבור בענין זה והפתרונות עיקרם הפרדתו האדמיניסטרטיבית או הפוליטית של איזור זה מן המדינה. ההצעות הן שונות ורבות. רק דבר אחד נעדר מעמדתנו כלפי שטח זה: העובדה הברורה והמוחלטת שכינוי זה "הגדה המערבית" הוא למעשה פסבדונים של נחלת-אבות המסמלת את העמוקים בקשריו של העם היהודי עם ארץ-ישראל.

הבעיה הדמוגרפית שהגדה המערבית מעמידה לפנינו - כלומר תוספת האוכלוסיה הערבית העשויה להקטין את ההבדל בין הרוב היהודי והמיעוט הערבי בישראל - היא בראש-וראשונה פרי כשלונו ההיסטורי של העם היהודי שהחמיץ עשרים שנים גורליות ששיוועו לעליה. מבחינה זו כאילו חשף נצחון צה"ל במלחמה זו חישוף בולט ומר את תבוסתה של התנועה הציונית אשר הגשמת המטרה המדינית - הקמת מדינת ישראל - עוררה אותה לא להתמודדות עם חובותיה אלא להתמודדות עם סיסמותיה כדי לעקמן ולהקהותן בפירושים שניטלו מהן כל תוכן מחייב. תבוסה ציונית זו היא המעמידה כיום את מדינת ישראל, לגבי שמירת פירות הנצחון הצבאי, לא רק מול לחץ המעצמות אלא גם מול בעיה חריפה של חוסר עתודות לשמירת הרוב היהודי במדינה. מבחן זה של העם בישראל ובגולה הוא הצריך להיות נושא ראש-וראשון לדיון הציבורי כיום, הוא ולא לחץ המעצמות שכושר-עמידתנו בפניו הוא אולי רב מן המשוער.

שעה שבן-גוריון אומר, בשיחה שנתפרסמה בימים אלה, כי יש להציע ליושבי הגדה המערבית משא-ומתן של על אבטונומיה, איני יודע אם הוא כולל בתחום זה של "הגדה" גם את חברון ובית-לחם, למשל. ייתכן כי לגבי איזור זה כלולה עמדתו המוצהרת בדברים שאמר בענין ירושלים ו"סביבותיה", הצריכות להישאר בידינו לעולם. אך בין הצעות והרהורים שאתה מוצא כיום בעתוננו אתה קורא גם דברים משונים על "הקמת מדינה ערבית עצמאית במרכז הארץ וברצועת עזה, מדינה עצמאית עם בית-נבחרים ועם דגל העשויים לספק צורך עמוק של הפלשתינאים ולתת להם אזרחות מכובדת בעולם הערבי". בהצעות אלו חסרים אפילו הסייגים הקובעים שענייני ההגנה והחוץ של "השטח האבטונומי" יהיו בידי מדינת ישראל. אך לא סייגים אלה הם עיקר. העיקר הוא שבמקום לקבוע ברורות בתודעתנו ובתודעת הציבור בעולם כי רעיון המדינה הערבית העצמאית, לפי תכנית החלוקה, שבק-חיים עוד בשעת הפלישה הערבית בתש"ח, ולא כל שכן עכשיו (כפי שהכרזנו בענין קווי-שביתת-הנשק), - אנו חוזרים וקובעים בתודעתנו ותודעת העמים שאנו כאילו מסכימים מראש למעמד מיוחד לשטח זה של "הגדה המערבית", בלי לשים אל לב שיש בכך, למעשה, ויתור מראש על התמזגות אינטגרלית עם חבל-ארץ, המגלם, סמלית ומוחשית, את משמעות קיומנו הלאומי ההיסטורי.

שעה שאתה נוסע ועובר על פני הגדה המערבית אתה רואה תמרורי-אבן בצדי דרכים ועל גביהם כתובות-ההדרכה לתיירים כגון: To Jericho, the oldest city in the world, או Ancient Shiloh, כך באנגלית ובערבית. כל המלאכותיות "הירדנית" של חבל-ארץ זה בולטת ומשוועת מתוך לוחות-אבן אלה שהיו עלולים להיחפז למצבות-זכרון לעם ישראל אילו עלה חפצם של שליטי ערב בידיהם.

זרות זו מזדקרת לפניך גם במרכזה של חברון, למשל, שעה שאתה עובר על פני תמרור אבן באנגלית ובערבית. זהו תמרור איתן, יצוק, חצוב - Tomb of Abraham: שבו חרותה כתובת הדרכה, ואילו סמוך לו קבע מישהו מחיילנו מוט ועליו פחית צהובה עם כתובת משוחה בצבע: "אל מערת המכפלה". כשאתה רואה שני שלטים אלה, זה בצד זה, אתה חש, כי השלט הראשון, אף שהוא אבן ומעשה-חרט של קבע, הוא נלעג ותלוש לעומת המלים הנצחיות "מערת המכפלה", אף כי הן כתובות לפי שעה על גבי פחית עלובה. למרבה הפאראדוקס עלינו לשנן דבר זה לא רק באזני זרים אלא גם לעצמנו כדי שנדע, כי אם יש משמעות עמוקה, אנושית ולאומית, לשיבת-ציון, הרי כאן "בגדה

המערבית" היא מקבלת תוכן שאין למעלה ממנו. זאת עלינו לזכור הן למול לחץ המעצמות והן למול בעיותינו אנו בחבל-ארץ זה. עלינו לפתור אותן, על אף כל סיכון ומעמסה שבעית האוכלוסים מעמידה לפנינו, והפתרון צריך להיות אנושי ונכון ופותר שיערי שלום ורווחה. כל מאמץ, הן של ממון והן של עליה - שבלעדיה לא יושג דבר זה - שווה את התכלית הזאת. כל פתרונות אחרים של הפרדה ושל יצירת מדינה שכנה וכדומה פירושם ויתור על חבל-ארץ שקשריו עם תולדות העם הם קשרי עורקי-חיים. זאת עלינו להביא בחשבון, כל שעה שבעית "הגדה המערבית" עולה על הפרק הן בדיונינו-אנו והן בזירה הבינלאומית, שמאבקנו בה הוא אך בשלביו הראשונים.

את משל ונמשל/ תשי"י

את שחרית אדירים ואת ליל עולם ובו סנה
את אב ובן ועקדה ואת גם הסבך והשה
את נשיות את גברות את לביא ולביאה
את חדות הזווג ואת אימת השכל
את באר את מדבר את שד אם ואשכול
את שמחת בראשית שבסופה בכייה
את גם ליל כלולות וגם ליל נשייה
את יום הוד הכתרה ואת יום הכניעה
את ים הערגה שבו אין אניה

וסוף כל שליט כך טובע טביעה
את זריחה שאין לכבות את שקיעה
את זעקה שאין בסופה דומייה
את האושר בקול אף הדמע בבית הבליעה
את עד אין להשיג- כשמים והרג גויה
את מה שנאמר ומה שיאמר עוד
משורר אלוהי...את לבלוב המראות
את לבלוב המראות שאחריו אין בליאה.

ירושלים של זהב

שיר ולחן: נעמי שמר

אֵי-רֵה־רִים צְלוּל כַּיֵּן
וְרִיחַ אֲרָנִים
נִשָּׂא בְרוּחַ הָעֶרְבִים
עִם קוֹל פְּעֻמוֹתֵים
וּבְתַרְדֵּמַת אֵילָן וְאָבֶן
שְׂבוּיָהּ בְּחִלּוּמָהּ
הָעִיר אֲשֶׁר בְּדָד יוֹשֶׁבֶת
וּבְלִבָּהּ חוּמָהּ

אֶךְ בְּבוֹאֵי הַיּוֹם לְשִׁיר לָךְ
וְלָךְ לְקִשׁוֹר קְתָרִים
קֵט נְתִי מְצַעִיר בְּנִיךְ
וּמְאַחֵרֶן הַמְשׁוֹרְרִים
כִּי שְׂמֵךְ צוּרְבֵי אֶת הַשְּׁפָתִים
כְּנִשְׂקֵת-שָׂרֵף
אִם אֲשַׁכַּחךְ יְרוּשָׁלַיִם
אֲשֶׁר כָּלָה זָהָב.

ירושלים של זהב...

חֲזַרְנוּ אֶל בּוֹרוֹת-הַמַּיִם
לְשׁוֹק וְלִכְפֹּר
שׁוֹפֵר קוֹרָא בְּהַר-הַבַּיִת
בְּעִיר הָעֵתִיקָה
וּבְמַעְרוֹת אֲשֶׁר בְּסָלַע
אֲלֵפֵי שְׂמֻשׁוֹת זֹרְחוֹת-
נִשׁוּב נִרְדֵּ אֶל יַם-הַמֶּלַח
בְּדַרְךְ יְרִיחוֹ!

ירושלים של זהב...

יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל זָהָב וְשֶׁל נַחַשׁ וְשֶׁל אוֹר
הֲלֹא לְכֹל שִׁירְךָ אֲנִי כְּנוֹר

אֵיכָה יִבְשׁוּ בּוֹרוֹת הַמַּיִם
כְּכַר-הַשׁוֹק רִיקָה
וְאֵין פּוֹקֵד אֶת הַר-הַבַּיִת
בְּעִיר הָעֵתִיקָה
וּבְמַעְרוֹת אֲשֶׁר בְּסָלַע
מִיִּלְלוֹת רוּחוֹת
וְאֵין יוֹרֵד אֶל יַם-הַמֶּלַח
בְּדַרְךְ יְרִיחוֹ.

ירושלים של זהב...

נשתה כוס רביעית לכבוד הישגי האלחמה
ביומה הרביעי, ובנייה שחרור ציר האמות –
חברון.

שערי ציון

לבני-קורח מזמור שיר יסודתו בהררי-קודש
אוהב ה' שערי ציון מכול משכנות יעקוב
נכבדות מדובר בכ עיר הא-לוהים סלה

מתוך תהילים פז'

קומי אורי כי בא אורך, וכבוד ה' עליך זרח. שאי סביב עינייך וראי, כולם נקבצו באו לך - בניך
מרחוק יבואו ובנותיך על צד תאמנה. שפעת גמלים תכסך, בכרי מדין ועיפה - כולם משבא יבואו,
זהב ולבונה ישאו ותהלת ה' יבשרו. כל צאן קידר יקבצו לך - אילי נביות ישרתונך, יעלו על רצון
מזבחי ובית תפארתי אפאר. ופתחו שערייך תמיד, יומם ולילה לא יסגרו, להביא אליך חיל גוים
ומלכיהם נהוגים. והלכו אליך שחוח בני מעניך, והשתחוו על כפות רגליך כל מנאציק, וקראו לך
עיר ה' ציון קדוש ישראל. תחת היותך עזובה ושנואה ואין עובר, ושמתיק לגאון עולם משוש דור
ודור. לא ישמע עוד חמס בארצך, שוד ושבר בגבוליך - וקראת ישועה חומותיך ושעריך תהילה.
(ישעיהו פרק ס')

ששת הימים ושבעת השערים / יצחק נבון

אמר להם, מי שאינו אוהב את ירושלים, מה רואה בה?
אבנים ועפר!
ומי שאוהב לה, מה רואה בה?
זיו ונהרה!
אין היא נקנית אלא בייסורין
ואין היא מתרצית אלא למי שמחזר אחריה בתחנון ובכסופים
ומפיח נפשו עליה!
לא יצאו ימים מרבים
והאש אחזה בכל פינות הארץ
מצפון, מדרום וממזרח.
ובני ישראל יוצאים למלחמה
ומוסרים נפשם
ונוצחים בכל מקום ומקום
עד שהגיעו לירושלים.
שבעה שערים היו בחומתה של ירושלים
ולא היו יודעים באיזה שער נכנסים
שכל שער קופץ ומרקד בפניהם ואומר
בואו בתוכי, שאני ראוי לכם מכלם.
ישב הקדוש ברוך הוא בישיבה של מעלה
ומלאכי שרת מימינו ומשמאלו.
אמר להם,
איזה שער ראוי הוא לבוא הגאולה על ידו?
שאינ שני מלאכים עושים שליחות אחת
ולא שני שערים ישועה אחת.

אותו יום שהלך מלך עמון למצרים
נחתם גזר הדין.
והיו ירושלמים מצטערים וסופקים כפיהם ואומרים
עכשיו מה תהא עלינו
שכבר סבנו כל הערביים מנהר פרת ועד מצרים.
היה שם זקן אחד.
היו הם יושבים ומצרים והוא יושב ושוחק.
אמרו לו, מפני מה אתה שוחק?
אמר להם, מפני מה אתם מצרים?
אמרו לו, מפני המלחמה הממששת ובאה
ואויבינו אכזריים ואין אנו יודעים מי מבנינו נהרג
ומה עושים בעוללינו
ומי נוצח ומי מנצח.
שחק ואמר, עליכם אמרו חכמים
אין בעל הנס מכיר בנסו.
שמה אין אתם רואים
שהכל סובב הקדוש ברוך הוא להביא נס בתוך נס,
דברים שלא היו כמותם בעולם?
אמרו לו, וירושלים זו, מה תהא עליה?

ריבוננו של עולם!

עד מתי אתם מגבבים דברים!

בנינו נהרגים שם למטה

ואתם מדינים באיזה שער נכנסים?

בקש גבריאאל לנזוף בו.

אמר לו הקדוש ברוך הוא

הנח לו לירמיהו, שהוא נבא על החורבן

ועדין גחלי נבואתו מעמעמות וצורבות את לשונו.

נתן הקדוש ברוך הוא רשות ונזדעזע השער החדש, המערבי,

ואמר, ריבוננו של עולם!

אני הקטן בשערים ואין לי זכות ותיקין.

אלא שנמוך קומה אני ושפל ברך

וגבשושית קטנה דומה עלי כהרי הרים.

וכל הימים לבי דווי עלי

שלגיונות בני עמון עומדים על גבי

ויורים אש אל בני ישראל.

כמה נערת אתם מעלי

ולא הייתי יכול להפילם.

תעמד לי זכות צערי.

אמרו מלאכים, ענו הוא וקטן, וראוי הוא לישראל.

גזר בית-דין:

חדש הוא השער ואינו במניין שבעת השערים.

פרש השער לפינה ובכה.

שלח ידו וירדה פיסת אש על שער האריות.

הרעים עליו קולו ואמר לו, דבר אתה!

נתקפל שער האריות ולא אמר דבר.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, דבר!

והיה מסרב.

הלקה אותו בשוט של להבה עד שפתח פיו ואמר:

ריבוננו של עולם!

בכל רגע ורגע רואה אני מכאן לצד מזרח חילי ישראל

על גבעות ועל הר הצופים ולרגלי השערים

שנצלים באש ונופלים.

יבואו מכל שער שיבואו ובלבד שלא יפול עוד מהם אף אחד!

כיוון ששמע הקדוש ברוך הוא כך, אמר לו

הואיל ומועטת עצמך

וחייהם של בחורים, חשובים בעיניך מתפארת שלך

הריני גוזר שבתוכך יבואו

וממך הישועה להר קדשי!

יבואו בני אריות ויכנסו דרך שער האריות!

לא יצתה שעה

ושפעת בחורי ישראל

פרצו ברכב ברזל

אל שער האריות

וממנו להר הבית

ולקודשי ישראל.

נתנה הרשות וקפץ שער ציון ואמר

ריבוננו של עולם

אני השער שעליו נקראת עיר קודשך - ציון.

הביטה משמים וראה

והשקיפה ממעון קודשך

שאינ בי אלא פצע וחבורה, שריטות וחבלות.

כל נוראותיך ומשבריך עלי עברו.

ישראל היו חובטים בי לכנס

וערביים היו חובטים בי לעצר.

וכלום לא אני פתחתי עצמי יחידי במלחמת הקוממיות

והכנסתי בחורי ישראל אל עיר קודשך?

היה הוא מדבר ומלאכי שרת מזילים דמעות ואומרים ראוי, ראוי

ולא היו יכולים לראות בצערו.

נזדעזע שער האשפות ואמר

ריבוננו של עולם!

ראה עמידתי לפניך. דל ונכלם, משפל ונדכא

ומחציתי קבורה באדמה.

ומעלי זרקו אשפות דורות על דורות

וכפפתי עצמי ואמרת

אשפות ירושלים ולא מרגליות של העולם כלו!

ואימתי אם לא עכשיו אתה מקים בי מאשפות ירים אביון?

ולא זו בלבד אלא שככל יום ויום

אני מסתכל אל הכותל המערבי

רואה אותו בעליבותו ומפיס אותו בדברי נחומין.

נענע הכותל עצמו ואמר

אמת דבר!

אמר הקדוש כרוך הוא למיכאל

עצה נאה יעצת לנו לקרא לשערים ולשמע טענותיהם

עכשיו שאנו שומעים

לבנו נחמץ ועינינו צורבות.

ראה מה עצה יעצת!

ענה מיכאל ואמר

ייסורין ממרקין שערים.

עכשיו ששמענו ארבעה שערים

אין אנו רשאים להיבטל משמיעת השלושה,

שמה יאמרו חלילה, משוא פנים יש בישיבה של מעלה!

קפץ שער הפרחים ואמר

חס ושלוש שיבואו נערי ישראל בשער של אשפות

אדרבא, יבואו בשער של פרחים!

שאם באים בתוכי, אני תולש פרחי מעלי

ומעטר בהם ראשיהם של יקירינו.

לא סיים דבורו, עד שנשמעה צעקה גדולה

וראו מלאכים את ירמיהו הנביא תולש זקנו

וקורע בגדיו וזועק

בשעריך, ירושלים

מילים: יוסי גמזו, לחן: יחזקאל בראון

עומדות רגלינו בשעריך, ירושלים
ותותחינו מרעימים לך שיר-מזמור
ורק דמעות-הגאון שבעינים
נוטפות דומם על המדים וההגור...

ציון, הל' א תשאלי לשלום בחוריך
ציון, זה הא' שר שואג בחזנו, פראי
למנצח מזמור על מקלע ורמון בשעריך-
בדמנו חיי
בדמנו חיי...

משיך ג'ראח עד גבי-סמואל, ליל-ליל
היו רוחות תש"ח שרות לך, בדרפן:
"אם אשכחך... אם אשכחך, ירושלים"
אך ל' א שכחנו - והרי אנחנו כאן!

ציון, הל' א תשאלי...

איכה ישבת בדד, שסועה בין גדרות-התיל
ואיך נשבענו לך, עיר מלך ונביא
כי ל' א נשק נערותינו על שפתיים
עד אם נשק לכ' תל המערבי

ציון, הל' א תשאלי...

הר-הזיתים יוריק. נכון יהיה הר-הבית
ופטישים יהדדו בך, חי נפשי!
ירושלים, כ' הנג' ולוויך
בדם בונים בך את הבית השלישי...
ציון, הל' א תשאלי

עיר חלומות ואבן, מאכל ואיל
פעמוני-הזמן קמים בך להל'ם
את עיר-שלם היית בטרכם גבול ותיל
ואת תהיי מעיר-שלם לעיר-שלום...

ציון, הל' א תשאלי לשלום בחוריך
ציון, זה רעי שנפלו היוקדים בבכי
למנצח מזמור על כתות-חרכות
בשעריך-

בזכות אלה תחיי
בזכות אלה תחיי...

כוס חמישית של בירה נריט לכבוד הישגי האלחמה
ביום החמישי - הצעת צה"ל לתצלת סואץ והשלמת
מחרוזת חצי האי סיני.

ירושלים - בירת מדינת ישראל

תהילים פרק קכב

שיר המעלות, לדוד:
שמחתי בא' מרים לי בית ה' נלך.
ע' מדות היו רגלינו בשעריך ירושלים.
ירושלים הבנויה כעיר, שחברה-לה יחדו.
ששם עלו שבטים, שבטי-יה עדות לישראל: לה דות לשם ה'.
כי שמה ישבו כסאות למשפט: כסאות לבית דוד.
שאלו שלום ירושלים; ישליו א' הביר.
יהי-שלום בחילך; שלוח בארמנותיך.
למען אחי ורעי אדברה-נא שלום בך.
למען בית-ה' א-ל' הינו אבקשה טוב לך.

מתוך יומנו של רואי ברזילי, מאי-יוני 1948:

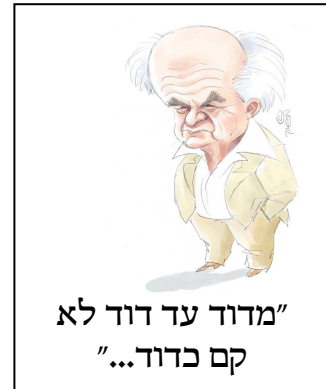
" יום שבת: שבועיים לתחילת ההפצצות. כימי חיים היו 14 ימים אלה. אמת, המזון דל, המים ניתנים בצמצום, העייפות הפיזית גדולה. אך בכל זאת - לא תראה מורד. כאילו רוחניותו וחיינותו של העם כולו הלוחם לשחרורו - נמסכו במגיני העיר. ללא לאות במאמץ עילאי הם לוחמים. ללא חשך וללא הפוגה.

הקשר עם החוץ מתקיים רק על ידי פרימוס הנוחת לפרקים בעמק המצלבה. אולם אשר הוא מביא מן החוץ - מעודד, ממריץ, מדרבן. יודע אתה כי כולם נושאים עיניהם לירושלים. חיים את חייה. לוחמים מלחמתה.

דומה - ההפצצות אינן כה מאיימות בשעה שיודע אתה כי אינך בודד. כך 14 יום שהם 336 שעות של רעמים והפצצות ואתה גאה על שהיך כמו גופך בתוך הקלחת הזו. שהנה גם אתה בין אלה העומדים נוכח מצור קשה וכבד, הפצצות וסכנת מוות. "

דוד בן גוריון - מתוך דברים שאמר במעמד ההכרזה על ירושלים כבירת ישראל (י"ד בכסלו תש"י):

... "בהכרזתנו על מדינת ישראל המחודשת, מיום 14 למאי 1948, הצהרנו והתחייבנו קבל ההיסטוריה והעולם ש"מדינת ישראל תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות, תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות, ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות". בהתאם לכך הודיעה משלחתנו באו"ם, שמדינת ישראל מתחייבת לכבד כל הזכויות הקיימות ביחס למקומות הקדושים ולבניינים הדתיים בירושלים, מבטיחה חופש פולחן וגיישה חופשית בלא כל הפליה לכל המקומות הקדושים והבניינים הדתיים שברשותה... והיא מסכימה שיקוים מצד האו"ם פיקוח יעיל על המקומות הקדושים ועל הזכויות הקיימות, כפי שיוסכם בין או"ם ובין מדינת ישראל.

יחד עם זאת אנו רואים חובה להצהיר, שירושלים היהודית היא חלק אורגני ובלתי נפרד ממדינת ישראל - כשם שהיא חלק בלתי נפרד מההיסטוריה הישראלית, מאמונת ישראל ומנשמת עמנו. ירושלים היא לב לבה של מדינת ישראל. אנו גאים על כך שירושלים נתקדשה גם בעיני בעלי דתות אחרות, וברצון ובנפש חפצה נבטיח כל הסידורים וההקלות הדרושים, שכל בעלי הדתות האחרות יספקו צורכיהם הדתיים בירושלים ותינתן מצדנו כל העזרה לאו"ם להבטיח סידורים אלה.

אולם, אין אנו מעלים על דעתנו שארגון האו"ם ינסה לעקור את ירושלים ממדינת ישראל או לפגוע בריבונותה של ירושלים - כבירת הנצח של ישראל. פעמיים בתולדות עמנו נעקרנו מירושלים - רק לאחר שנוצחנו במלחמת דמים אכזרית על ידי כוחות מרובים וחזקים משלנו - כוחות בבל ורומא. קשרינו עם ירושלים בימינו אלה אינם פחות עמוקים מאשר היו בימי נבוכדנאצר וטיטוס פלאביוס. וכשירושלים נתקפה אחרי 14 למאי 1948, ידע הנוער הלוחם שלנו לחרף נפשו על בירת קודשנו, לא פחות משעשו זאת אבותינו בימי הבית הראשון והשני.

אין אנו מניחים אף רגע, שארגון האו"ם ינסה להוציא את ירושלים בכוח מידי ישראל, ואנו מצהירים, שעם ישראל לא יוותר על ירושלים מרצונו הטוב, כשם שלא ויתר במשך אלפי שנה על אמונתו, על ייחודו הלאומי ועל תקוותו לשוב לירושלים ולציון...

...אומה זו לא תשלים לעולם עם הפרדת ירושלים, וירושלים היהודית לא תקבל על עצמה שום שלטון זר - לאחר שאלפי בניה ובנותיה שחררו בפעם השלישית מולדתם ההיסטורית וגאלו את ירושלים מהשמדה והרס..."

*****

כחודש לאחר הכרזתו של בן גוריון קיימה הכנסת - במשכנה בירושלים - דיון מיוחד על מעמדה של העיר, וקיבלה החלטה שנוסחה במשפט קצר אחד: "עם הקמתה של מדינה יהודית, שוב הפכה ירושלים לבירתה."

*****

ועתה נחוד כמה חידות ☺

גבולות העיר ירושלים כוללים X דונם:

א.	38,100
ב.	380,100
ג.	110,000
ד.	10,000

חוק יסוד יסוד בירת ירושלים נחקק בשנת X, וקבע...

- א. 1948, וקבע כי ירושלים הינה בירת ישראל ומקום מושבן של הנציגויות הזרות במדינה החדשה.
- ב. 1949, וקבע כי ירושלים הינה בירת ישראל ומקום מושבן של הנציגויות הזרות במדינה החדשה.
- ג. 1979, וקבע כי ירושלים הינה בירת ישראל ומקום מושבן של נשיא המדינה, הכנסת, הממשלה ובית המשפט העליון.
- ד. 1980, וקבע כי ירושלים הינה בירת ישראל ומקום מושבן של נשיא המדינה, הכנסת, הממשלה ובית המשפט העליון.

פיתוח ירושלים: מה זה כולל?

- א. מענק שנתי לעיריית ירושלים (מענק הבירה) באישור ועדת הכספים של הכנסת.
- ב. ועדה ממשלתית כמקבילה לעיריית ירושלים, שתפקידה לוודא קבלת החלטות המקדמת את ירושלים כבירת ישראל.
- ג. לירושלים יינתנו עדיפויות מיוחדות בפעילויות של רשויות המדינה לפיתוחה של ירושלים בנושאי משק וכלכלה ובנושאים אחרים.
- ד. א' וג' נכונים!

ונקנח בשיר ירושלמי...

לך ירושלים

מילים: עמוס אטינגר, לחן: אלי רובינשטיין

לך ירושלים
-בין חומות העיר
לך ירושלים
אור חדש יאיר
בלבנו, בלבנו
רק שיר אחד קים
לך, ירושלים
בין ירדן וים
לך, ירושלים
-גוף קדומים יהוד
לך, ירושלים
לך רזים וסוד
בלבנו ...
לך ירושלים
-שיר נשא תמיד
לך, ירושלים
עיר מגדל דוד
בלבנו..

את הכוס השישית והאחרונה נרית לכבוד הישעי
המלחמה היומה השישי – מחרור רמת האילן,
ולכבוד אתידה של ירושלים.

ירושלים – לעתיד לבוא

"ואשיבה שפטיך כבראשונה ויועציק כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה. ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה... והיה באחרית הימים, נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות, והלכו עמים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ה', אל בית א-להי יעקב, ויורנו מדרכיו, ונלכה באורחותיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"

ישעיה א-ב

עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה, ושערי ירושלים עתידין להיות מגיעין עד דמשק ספרי דברים א

ולמען ירושלים לא אשקוט / אפרים לוצאטו

עד אן אלהים חי אדון שמים

תנחה עדת ציון ברוח סער?

עונה פאיש גבור לחזק בדק,

עד אן תהי עיין ירושלים,

שית לב לרעיתך, הלא ידעת

הר ביתך שמים לבמות יער?

כי היא כשושנה בבין החדק.

הט אונך ושמע פקח עינים,

נא כרמך תפקד אשר נטעת;

כי דתך נאץ פסיל ובער;

אל יעקב תתן אמת וצדק,

הואל היה מעוז לבית אפרים,

חסד לאבכהם אשר נשבעת.

וידברו את אויבים בשער.

"...בטוח אני כי עיני רבבות אלפי ישראל, הנשואות עתה מכל תפוצות הגולה אל ההר הזה, מאירות עתה בזהרי תקוה ונחמה ולבם ובשרם ירננו ברכת תודה לאל חי, ברכת שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. כולם יודעים ומרגישים, כי ברגע זה הדליק ישראל על הר הצופים את הנר הראשון לחנוכת חיי רוחו. היום תבוא הבשורה אל כל תפוצות ישראל באשר הם, כי היתד הראשונה לבנין ירושלים של מעלה נתקעה ולא תמוש עוד. כי יאמרו מה שיאמרו: אומה משונה זו, ששמה ישראל, על אפם ועל חמתם של כל גלגולי המאורעות המתרגשים ובאים עליה יום-יום ושעה שעה זה אלפים שנה לטרדה מעולמה ולעקור אותה מאוירה ומשרשי חייה, – אומה זו, אומר אני, שעבדה את גופה ואת נפשה למלכות-הרוח שעבוד עולם. כאן, במלכות-הרוח, היא מכירה את עצמה אזרח רענן ומתערה ובקרקע-עולם זה נעצה את כפות רגליה בכל כחה ולא תזוז משם.

...רבתי, אלפי בנינו הצעירים, בהשמעם לקול לבכם, נוהרים מכל כנפות הארץ אל הארץ הזאת לגאול אותה משוממותה ומחורבנה. מוכנים הם להערות את כל משא-נפשם ולבכם ולהריק את כל כח עלומיהם אל חיק האדמה החרבה הזאת למען החיותה. הם חורשים סלעים ומיבשים בצות וסוללים דרכים ברנה ובעלה. הצעירים הללו יודעים להרים את העבודה הפשוטה והגסה, את עבודת הגוף, למדרגה של קדושה עליונה, למדרגה של דת. את האש הקדושה הזאת עלינו להדליק גם בין כתלי הבית אשר נפתח זה עתה על הר הצופים. יבנו אלה באש את ירושלים של מטה ואלה את ירושלים של מעלה ומאה ואלה יבנה ויכונן בית חיינו – "כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה".

ח"נ ביאליק, לפתיחת האוניברסיטה בירושלים, ניסן תרפ"ה.

על כפיו יביא - רבקה זוהר
לחן: יאיר רוזנבלום, מילים: יורם טהרלב

והוא חולם כי נעליים הוא תופר,
בן על הרים ינוו רגלי המבשר.
על כפיו אותן יביא,
לאליהו הנביא.

והוא יושב ומחכה לו...

בירושלים ישנו
איש לגמרי לא צעיר,
שבנה הרבה בתים
בכל פינות העיר.
הוא מכיר כל סמטה,
כל רחוב ושכונה,
הוא בונה את העיר
כבר שבעים שנה.
והוא חולם כי, כמו שאת העיר בנה,
יניח למקדש את אבן הפינה.
על כפיו אותה יביא
אליהו הנביא.

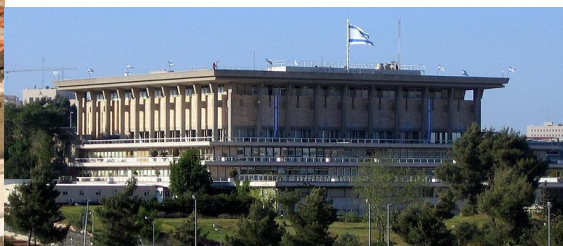
והוא יושב ומחכה לו...

ברחובנו הצר
גר נגר אחד מוזר
הוא יושב בצריפו
ולא עושה דבר.
איש אינו בא לקנות,
ואין איש מבקר,
ושנתיים שהוא
כבר אינו מנגר.
והוא חלום אחד נושא עוד בלבבו
לבנות כסא לאליהו שיבוא,
על כפיו אותו יביא,
לאליהו הנביא.

והוא יושב ומחכה לו
כבר שנים חולם הוא שיזכה לו,
על סודו שומר ומחכה לו
מתי כבר יגיע היום.

ברחובנו הצר
גר סנדלר אחד מוזר
הוא יושב בצריפו
ולא עושה דבר.
מדפיו הריקים
מכוסים באבק
כבר שנתיים מונח
המרצע בשק.

לשנת הבאת בירושלים תבנויה

אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, צוֹר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ,
בְּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלְתָּנוּ.
הֲגִן עָלֶיךָ בְּאַבְרַת חֲסֵדְךָ, וּפְרַשׁ עָלֶיךָ סִבַּת שְׁלוֹמְךָ,
וְשַׁלַּח אֹרֶךְ וְאַמְתֵּךְ לְרֵאשִׁיָּהּ, שְׂרִיָּה וְיוֹעֲצִיָּהּ, וְתִקְנֶם בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ.
חִזַּק אֶת יְדֵי מְגִנֵי אֶרֶץ קְדֻשְׁנוּ, וְהִנְחִילֵם אֶל-לֵהֲיֵנוּ יִשׁוּעָה וְעֵטְרַת נֶחֱחוֹן תַּעֲטֶרֶם.
וְנִתְּתָ שְׁלוֹם בְּאַרְצְךָ, וְשִׁמְחַת עוֹלָם לְיוֹשְׁבֵיהָ.
וְאֵת אַחֲיֵנוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
פָּקֵד נָא בְּכָל אֲרָצוֹת פְּזוּרֵיהֶם,
וְתוֹלִיכֶם מִהֲרָה קוֹמְמִיַת לְצִיּוֹן עִירְךָ
וְלִירוּשָׁלַיִם מִשְׁכַּן שְׁמֶךָ,
בְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ:
אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ.
וְהִבִּיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וּיְרֻשְׁתָּהּ וְהִיטְבֶּךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאַבְתָּיִךָ.
וּמֵל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לְבַבְךָ וְאֶת לֵבב זַרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
לְמַעַן חַיֶּיךָ.
וַיַּחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ,
וְשַׁלַּח לָנוּ מִהֲרָה בֶּן דָּוִד מְשִׁיחַ צְדָקָה, לְפָדוֹת מַחְכֵי קִין יִשׁוּעָתְךָ.
הוֹפֵעַ בְּהֵדֵר גְּאוֹן עֲזָךְ עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל אֲרָצְךָ,
וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאִפּוֹ:
ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְלֶךְ
וּמְלֻכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה, אָמֵן סְלָה.

עוֹד לֹא אֲכַדָּה תִקְוֵיתֵנוּ	כָּל עוֹד בְּלִבְּךָ פְּנִימָה
הַתִּקְוָה בֵּת שְׁנוֹת אֲלָפִים	נֶפֶשׁ יְהוּדֵי הוֹמִיָּה
לְהִיֹּת עִם חֲפָשִׁי בְּאַרְצֵנוּ	וּלְפָאֲתֵי מִזְרַח קְדִימָה
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם	עֵין לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה

רעיון סדר יום ירושלים נהגה והונהג לראשונה בשנת תש"ע
בבית המדרש לציונות של המכון לאסטרטגיה ציונית.
החוברת הופקה ונערכה על ידי חברי בית המדרש:

חנה אדלר

עדי ארבל

איתמר בן עמי

רבקה בר זאב

אלירן זרד

רועי ירום.

כל הזכויות שמורות ©

המכון לאסטרטגיה ציונית
מדבר סיני 53, ירושלים
ת"ד 18157 מיקוד 91181
טל': 02-5817196, פקס: 02-5322422
info@izs.org.il ; www.izs.org.il